

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۲ / شماره ۳۱ / ۱۴۰۰

۱۴۰۰/۱۲/۱۴

مطالب این شماره

پایش تجارت و بازارهای بین‌المللی محصولات

کشاورزی ایران [تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۲/۰۳] ۲

تهیه و تحلیل: مهدی شعبان‌زاده، ابراهیم جاودان

ناظر علمی: علی کیانی‌راد، کتایون شمشادی

این موسسه با کمال احترام و سپاس، پذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

عنوان خبر: پایش تجارت و بازارهای بین‌المللی محصولات

کشاورزی ایران (تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۲/۰۳)

تهیه و تحلیل: مهدی شعبان‌زاده، ابراهیم جاودان

ناظر علمی: علی کیانی‌راد، کنایون شمشادی

کد: PN-4-14001214-(52)

خلاصه متن خبر

در گزارش حاضر، ابتدا تصویری از وضعیت فعلی تجارت کشاورزی ایران در دوره ده ماهه منتهی به دی ماه سال ۱۴۰۰ ارائه شده است. سپس در ادامه سلسله گزارشات قبلی که مقاصد محصولات عمده صادراتی و مبادی محصولات عمده وارداتی مورد بررسی قرار گرفته بود، در این گزارش مبادی وارداتی حیوانات شامل نخود، عدس و لوبیا مورد بررسی قرار گرفته است.

• بررسی و مقایسه وضعیت کلی تجارت کشاورزی در دوره ده ماهه منتهی به دی ماه در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد صادرات محصولات کشاورزی با افت ۲٫۱ درصدی در وزن، از نظر ارزشی افت محسوس ۱۵٫۲ درصدی را داشته است. این در حالی است که واردات محصولات کشاورزی با افزایش ۲۷٫۳ درصدی در وزن، از لحاظ ارزشی ۶۳٫۹ درصد افزایش یافته است. با توجه به افزایش قابل توجه واردات، تراز تجاری بخش در مقایسه با دوره مشابه سال قبل منفی‌تر شده است و از ۳٫۸- میلیارد دلار به ۱۰٫۲- میلیارد دلار رسیده است.

جدول ۱. مقایسه تجارت کشاورزی ایران در دوره منتهی به دی

ماه ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
صادرات	۶۹۴۲٫۴	۴۲۷۶٫۹	۷۰۹۴٫۸	۵۰۴۶٫۰	-۲٫۱	-۱۵٫۲
واردات	۲۵۶۰۵٫۱	۱۴۵۰۷٫۹	۲۰۱۱۲٫۸	۸۸۵۲٫۵	۲۷٫۳	۶۳٫۹
تراز تجاری	-۱۸۶۶۲٫۷	-۱۰۲۳۱٫۰	-۱۳۰۱۸٫۰	-۳۸۰۶٫۵		

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۰

• در دوره ده ماهه سال جاری، ۱۹۰٫۷ هزار تن حیوانات به ارزش ۱۷۹٫۲ میلیون دلار وارد کشور شده است که در مقایسه با دوره مشابه سال قبل، رشد ۲۴٫۹ درصدی در وزن و ۴۳٫۱ درصدی در ارزش وارداتی را نشان می‌دهد. واردات نخود و لوبیا از لحاظ وزنی

و ارزشی افزایش داشته است، در صورتی که واردات عدس با وجود کاهش ۵٫۷ درصدی در وزن از لحاظ ارزشی ۱۱٫۹ درصد افزایش داشته است.

جدول ۲. مقایسه واردات اقلام عمده حیوانات در دوره منتهی به

دی ماه ۱۴۰۰ و مقایسه با دوره مشابه سال قبل

	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
نخود	۹۲٫۸	۸۱٫۴	۵۴٫۶	۴۲٫۶	۶۹٫۹	۹۰٫۸
عدس	۸۴٫۰	۸۱٫۱	۸۹٫۱	۷۲٫۴	-۵٫۷	۱۱٫۹
لوبیا	۱۳٫۰	۱۶٫۰	۸٫۰	۹٫۳	۶۳٫۳	۷۲٫۳
سایر حیوانات	۰٫۸۷	۰٫۷۴	۱٫۰۳	۰٫۸۹	-۱۵٫۵	-۱۶٫۹
مجموع	۱۹۰٫۷	۱۷۹٫۲	۱۵۲٫۷	۱۲۵٫۳	۲۴٫۹	۴۳٫۱

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۰

• تصویر کلی از واردات حیوانات به کشور شامل نخود، عدس و لوبیا در دوره ده ماهه منتهی به دی ماه ۱۴۰۰ به شرح جدول ۳ است.

جدول ۳. تصویر کلی از واردات حیوانات ایران به تفکیک

مبادی وارداتی

کالای وارداتی	مقدار واردات (هزار تن)	ارزش واردات (میلیون دلار)	مبادی عمده وارداتی	تعداد کل مبادی وارداتی
نخود	۹۲٫۸	۸۱٫۴	امارات ۴۴٫۵ درصد، ترکیه ۲۱٫۳ درصد، روسیه ۱۳٫۳ درصد، هند ۱۱٫۸ درصد و اتیوپی ۷٫۵ درصد	۹
عدس	۸۴	۸۱٫۱	امارات ۷۱٫۷ درصد، روسیه ۱۵٫۴ درصد، ترکیه ۸٫۴ درصد و کانادا ۴ درصد	۷
لوبیا	۱۳	۱۶	امارات ۷۳٫۹ درصد، روسیه ۱۱٫۲ درصد، قرقیزستان ۴٫۵ درصد، ازبکستان ۳٫۹ درصد و ترکیه ۳٫۷ درصد	۸

منبع: گمرک ج. ا. ایران، ۱۴۰۰

• بر اساس اطلاعات تجاری شرکای تجاری در سال ۲۰۲۰، مهمترین کشورهای صادرکننده و سهم ایران در بازارهای هدف صادراتی محصولات نخود، عدس و لوبیا در جداول ۴ و ۵ خلاصه شده است.

به خصوص روسیه و قزاقستان با کاهش هزینه‌های تبعی تجارت در جهت منافع کشور خواهد بود.

● ایران در سال ۲۰۲۰ در بازار عدس روسیه با سهم ۲۱٫۶ درصدی در جایگاه اول و در بازار امارات و قزاقستان با سهم ۱۸٫۶ و ۱۰ درصدی در جایگاه دوم واردکنندگان اصلی قرار داشته است. ضمن آن که از سایر کشورهای اصلی صادرکننده از جمله کانادا، سوریه و هند وارداتی صورت نپذیرفته است. در بازار جهانی عدس نیز همانند نخود، صادرات مجدد بسیار زیاد است. ترکیه و امارات همزمان حجم قابل توجهی عدس، از کشورهای مهم تولیدکننده وارد و با ایجاد ارزش افزوده اقدام به صادرات آن می‌کنند. بنابراین به نظر می‌رسد حفظ جایگاه ایران در بازار کشورهای تولیدکننده منطقه‌ای (به خصوص روسیه)، کاهش سهم در بازار کشورهای واسط (ترکیه و امارات) و تامین بخشی از نیاز وارداتی از بازارهای مطمئن خارج از منطقه (به خصوص کشور کانادا) می‌تواند ضمن تنوع بخشی بیشتر در مبادی ورودی به تامین پایدار این کالا در کشور کمک نماید. ضمن آن که تهاتر کالا با سوریه به منظور تامین عدس موردنیاز کشور می‌تواند در دستور کار قرار گیرد.

● ایران در سال ۲۰۲۰ در هیچکدام از کشورهای مهم صادرکننده لوبیا به عنوان واردکننده اصلی نبوده است. در این خصوص باید عنوان نمود که در مقایسه با سایر حبوبات، وابستگی به واردات لوبیا کمتر است؛ به طوری که در دوره ده ماهه سال ۱۴۰۰ تنها حدود ۱۳ هزار تن لوبیا وارد کشور شده است. بنابراین با توجه به حجم پائین واردات، اتکای صرف به بازارهای منطقه‌ای می‌تواند نیاز کشور را تامین نماید. اما در بازار جهانی لوبیا نیز همانند نخود و عدس، صادرات مجدد رواج دارد. در این رابطه بسیاری از کشورهای منطقه به خصوص ترکیه و امارات همزمان واردکننده و صادرکننده هستند. با توجه به آن که در ده ماهه سال ۱۴۰۰ حدود ۷۶ درصد لوبیای وارداتی ایران از طریق دو کشور امارات و ترکیه تامین شده است، به نظر می‌رسد ایران باید به منظور کاهش قیمت تمام شده واردات، ضمن کاهش سهم خود در کشورهای واسط، در بازار کشورهای تولیدکننده به خصوص ازبکستان، قرقیزستان و افغانستان حضور مستقیم و پررنگ‌تری داشته باشد.

جدول ۴. مهمترین کشورهای صادرکننده حبوبات

کالای وارداتی	سهم مهم‌ترین کشورهای صادرکننده از بازار جهانی	منطقه‌ای	غیرمنطقه‌ای
نخود	روسیه ۱۰٫۷ درصد، قزاقستان ۰٫۹ درصد، امارات ۰٫۷ درصد و ترکیه ۰٫۷ درصد	کانادا ۵۷٫۳ درصد، آمریکا ۷٫۷ درصد، اوکراین ۵٫۷ درصد، فرانسه ۳٫۶ درصد، لیتوانی ۲٫۲ درصد، بلژیک ۱٫۵ درصد، لتونی ۱٫۳ درصد و استونی ۱٫۱ درصد	
عدس	ترکیه ۸ درصد، امارات ۴٫۹ درصد، قزاقستان ۱٫۳ درصد، روسیه ۱٫۱ درصد، سوریه ۰٫۴ درصد و هند ۰٫۴ درصد	کانادا ۶۱٫۲ درصد، استرالیا ۱۳ درصد، آمریکا ۶٫۴ درصد و سریلانکا ۰٫۶ درصد	
لوبیا	ازبکستان ۳٫۴ درصد، قرقیزستان ۲ درصد، ترکیه ۱٫۹ درصد، افغانستان ۱٫۱ درصد، هند ۰٫۹ درصد و امارات ۰٫۸ درصد	میانمار ۲۴٫۱ درصد، آمریکا ۹٫۱ درصد، آرژانتین ۸٫۶ درصد، کانادا ۷٫۸ درصد، چین ۶٫۲ درصد، اتیوپی ۳٫۶ درصد، برزیل ۲٫۹ درصد و مصر ۲٫۷ درصد	

جدول ۵. سهم ایران از بازار کشورهای مهم صادرکننده حبوبات

کالای وارداتی	سهم ایران از بازار کشورهای مهم صادرکننده
نخود	امارات ۲٫۲ درصد، روسیه ۰٫۳ درصد و ترکیه ۰٫۲ درصد
عدس	روسیه ۲۱٫۶ درصد، امارات ۱۸٫۶ درصد، قزاقستان ۱۰ درصد و ترکیه ۰٫۷ درصد
لوبیا	قرقیزستان ۱٫۵۹ درصد، ترکیه ۰٫۴ درصد، چین ۰٫۳ درصد و هند ۰٫۲ درصد

* سهم ایران از بازار ازبکستان و افغانستان به دلیل فقدان اطلاعات تجاری این کشورها محاسبه نشده است.

● تا قبل از سال ۲۰۲۱، ایران به طور محدود و سالانه کمتر از ۳ هزارتن نخود عمدتاً از کشورهای روسیه، امارات و ترکیه وارد می‌نموده است؛ اما با بروز خشکسالی در کشور، سهم ایران از واردات به طور قابل توجهی افزایش یافت؛ به طوری که در ده ماهه سال ۱۴۰۰ حدود ۹۳ هزار تن نخود وارد کشور شد. بنابراین با برنامه‌ریزی مناسب رسیدن به خودکفایی مجدد در این محصول دور از انتظار نیست. ضمن آن که در شرایط اضطرار، اتکای صرف به بازارهای منطقه‌ای می‌تواند نیاز کشور را تامین نماید. اما نکته مهم آن است که در بازار جهانی نخود، صادرات مجدد بسیار زیاد است. در این رابطه برخی از کشورهای منطقه به خصوص ترکیه و امارات همزمان واردکننده و صادرکننده هستند. لذا با توجه به آن که در ده ماهه سال ۱۴۰۰ حدود ۶۵ درصد نخود ایران از دو کشور امارات و ترکیه وارد شده است، به نظر می‌رسد کاهش سهم در کشورهای واسط و تقویت نقش و جایگاه ایران در بازار کشورهای تولیدکننده

تهران - بلوار کریم خان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۳۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵ - ۱۵۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳ - ۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
www.agri-peri.ac.ir